

4. Шумпетер Й.А. Капитализм, социализм и демократия: пер. с англ. / Й.А. Шумпетер. М.: Экономика, 1995. 540 с. (Экономическое наследие).

Андріана ШИШАК

*аспірантка,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
andrianashyshak@tntpu.edu.ua*

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ: ЦІННІСНИЙ АСПЕКТ

У зв'язку із динамічним перебігом науково-технічного прогресу та його значимим впливом на усі сфери суспільного життя чільне місце серед актуальних питань освіти та науки займає проблема діджиталізації початкової освіти. В умовах активного використання людиною цифрових засобів, надання переваги онлайн-комунікації та проведенню часу за віртуальними іграми особливо помітною є зміна ціннісних орієнтирів особистості, зокрема учня початкової школи, який ще тільки вчиться самостійно адекватно диференціювати свої види діяльності відповідно до особистих цінностей. Необхідність формування у молодшого школяра інформаційно-цифрової компетентності, до структури якої, розглядаючи крізь призму компетентнісного підходу у сучасній освіті, належить і становлення системи ціннісних ставлень, зумовлена змістом нормативних документів – Державного стандарту початкової освіти та Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» [1; 2].

Окреслене питання вчені досліджували аспектно: формування інформаційно-цифрової (інформаційно-комунікаційної) компетентності молодших школярів вивчали Н. Грона, Т. Довга, О. Мазко, Т. Пушкарьова, К. Сіненко М. Шевчук; формування ціннісних орієнтирів в учнів початкової школи – О. Вашуленко, М. Федорова, К. Шевчук; проблему ціннісних ставлень здобувача освіти, зокрема молодшого школяра, в контексті компетентнісного підходу в освіті – Н. Бібік, О. Локшина, О. Овчарук, О. Савченко.

Мета роботи полягає у тому, щоб дослідити ціннісний аспект впливу діджиталізації початкової освіти на становлення особистості молодшого школяра.

Усвідомлення діджиталізації (цифровізації) освіти як процесу та результату «переведення інформації та комунікації у сфері освіти в цифрову форму» дає змогу акцентувати увагу на тому, що учні початкової

школи є суб'єктами такої діяльності [4, с. 35]. Це пов'язано з тим, що і учні, і педагоги є активними учасниками освітнього процесу, під час якого відбувається їх усвідомлена взаємодія та взаємовплив. Молодші школярі можуть комунікувати один з одним та з вчителем, а також користуватися освітніми матеріалами, використовуючи діджитал-засоби, що набуло особливого поширення під час дистанційного навчання.

Організація освітнього процесу із використанням цифрових засобів відкриває перед його учасниками значні перспективи: вони з легкістю можуть знайти великий масив інформації, адже доступ до неї буде спрощений; швидко отримати відповідь на питання, яке турбує, використавши запит у пошуковій системі або «швидкі» повідомлення від вчителя у месенджерах; тощо. Але в умовах діджиталізації початкової освіти виникає необхідність формувати в учнів цінності, якими вони керуватимуться, застосовуючи в навчальних та побутових ситуаціях цифрові засоби, та які свідомо чи підсвідомо формуються під час такої діяльності.

М. Скиба, досліджуючи «періодичну систему» цінностей Ш. Шварца, зазначає, що серед мотиваційно розрізнених їх типів розрізняють досягнення, гедонізм, самостійність, універсалізм, доброту, конформність, безпеку тощо [3]. Становлення таких життєвих орієнтирів у тісному взаємозв'язку в молодшого школяра відбувається часто під впливом діджиталізації початкової освіти.

Першочергово розглянемо цінність безпеки, зокрема власної, у контексті стабільності суспільних стосунків, які здійснюються онлайн. Такий підхід пов'язаний з тим, що поведінка учня початкової школи в інтернеті часто може бути необачною: молодший школяр активно публікує особисту інформацію для публічного огляду, з легкістю встановлює контакти з незнайомими людьми в соціальних мережах. Окрім цього, прагнучи виконати певне навчальне завдання або ж весело провести вільний час, учень початкової школи може необдуманно переходити із сайту на сайт у пошуках програми для інсталяції. Часто такі файли містять віруси, які виведуть з ладу комп'ютер, планшет чи смартфон. Такі ситуації варто попереджати профілактичними бесідами та аналізом аналогічних ситуацій, зауважуючи, що молодший школяр повинен у будь-яких ситуаціях усвідомлювати цінність власної безпеки та безпеки пристрою, яким він користується.

Вплив цифрової трансформації суспільства спонукає формувати у молодших школярів цінність конформності – «стримування дій і спонукань, які можуть зашкодити іншим і не відповідають соціальним

очікуванням» [3]. Зважаючи на проблему булінгу у закладах освіти, зокрема і в онлайн-форматі (наприклад, надсилання образливих повідомлень, створення фото чи відео-файлів із насмішками тощо), важливо запобігати такій агресивній поведінці. Поряд із цим відбувається усвідомлення учнем початкової школи доброти та універсалізму як провідних життєвих орієнтирів, а також того, що віртуальне життя – це не відчужена інша сфера, а значима частина реальності: образи онлайн є рівноцінними образами офлайн.

У період навчання у школі першого ступеня учень досить багато часу приділяє своїм хобі. Заняття улюбленою справою сприяє усвідомленню себе як особистості. В умовах діджиталізації початкової освіти все частіше хобі дитини 6–10 років пов'язане із взаємодією з цифровими даними: віртуальні ігри, фото-, аудіо- та відеомонтаж у спеціально призначених редакторах, перегляд мультфільмів чи фільмів тощо. Молодші школярі пишаються продуктами особистої праці чи своїми досягненнями у цифровому середовищі. Так у молодшого школяра формується цінність власного «Я» через усвідомлення своїх унікальності, талантів, здібностей, а крім цього – цінності досягнення як особистого успіху, гедонізму як чуттєвого задоволення від процесу та результату діяльності. Цьому слід сприяти, підтримуючи учня під час комунікації чи організовуючи спільну практичну діяльність, адже цінність власної особистості, сприйняття своїх сильних сторін та переваг в дитинстві стимулюватиме становлення людини у професії та побуті в дорослому віці.

У глобальному цифровому просторі молодший школяр привчається до самостійності та усвідомлює її як цінність. Для того, щоб отримати інформацію, яка цікавить або необхідна для виконання окресленого завдання, тепер не обов'язково залежати від інших: наприклад, від вчителя, часу зустрічі з яким потрібно чекати, чи від бібліотекаря, графік роботи якого може не співпадати із моментом виникнення пошукового запиту в юного дослідника. Достатньо самостійно ввести запитання у пошуковій системі та прочитати вебстаттю чи переглянути відеоролик. Хоча в такому випадку варто зважати на те, що цифрова трансформація початкової освіти зумовлює необхідність формування у молодших школярів цінності критичного підходу до здобуття знання. Дані, які швидко та за допомогою раніше засвоєних алгоритмів дій отримують молодші школярі з цифрових джерел, часто не є науковими, адже експертна оцінка перед їх публікацією на вебсторінках в Інтернеті не вимагається. Тому існує потреба завжди перевіряти отриману інформацію,

зіставляючи її з матеріалами, розміщеними на наукових платформах чи отриманими у процесі спілкування із компетентними дорослими.

Із досвіду організації дистанційного навчання доречно зауважити, що у процесі цифровізації початкової освіти постає необхідність сприяти усвідомленню учнями 1–4 класів цінності часу. Молодший школяр повинен навчитися цінувати власний час, диференціюючи його на час для навчання та час для відпочинку. Це особливо важливо під час роботи із цифровою інформацією, оскільки для такої вікової категорії період взаємодії із комп'ютером має бути обмеженим через значний вплив на здоров'я (зір, поставу, перебіг психічних процесів). Важливо також сприяти усвідомленню молодшими школярами цінності часу іншої людини, зокрема педагога. Наприклад, під час організації онлайн-навчання часто виникала проблема, що виконані завдання надсилали вчителю пізно вночі із проханням чимшвидше перевірити. Зрозуміло, що у такій ситуації тенденції цінності часу тісно переплітаються із цінностями особистого простору.

Таким чином, становлення ціннісних орієнтирів молодшого школяра тісно пов'язано із формуванням у нього інформаційно-цифрової компетентності, до складу якої вони належать. Діджиталізація початкової освіти здійснює істотний вплив на становлення особистості учня початкової школи в аспекті формування його цінностей. Робота із цифровою інформацією та діджитал-засобами сприяє усвідомленню школярами 6–10 років безпеки, конформності, доброти, універсалізму, власного «Я», досягнення, гедонізму, самостійності, критичного підходу до здобуття знання, часу, особистого простору тощо як життєвих орієнтирів. Робота над формуванням таких феноменів передбачає відверте предметне спілкування, обговорення аналогічних ситуацій під час освітнього процесу чи в побуті, практикування створення значимих для становлення особистих цінностей умов життєдіяльності тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державний стандарт початкової освіти. Київ, 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.04.2022).
2. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа». Київ, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 05.04.2022).
3. Скиба М. Цінності в школі – від глухої оборони до навігації в незвіданому. Нова Українська школа : вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/view/tsinnosti-v->

shkoli-vid-gluhoi-oborony-do-navigatsiyi-v-nezvidanomu/ (дата звернення: 06.04.2022).

4. Шишак А. М. Формування навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи в процесі роботи з цифровою інформацією. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка.* 2021. № 2. С. 34–41.

Вікторія КИДАНЮК

магістрантка МАСП-13

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка,

Тернопіль, Україна

kidanukviktoria@gmail.com

ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Сучасне інформаційне суспільство підштовхує людину до спрощення свого життя, в чому йому допомагає діджиталізація, тобто діджиталізація. оцифрування різних видів інформації. Діджиталізація дозволяє обробляти величезні обсяги інформації, тим самим спрощуючи і прискорюючи роботу.

Підтвердження цьому можна знайти в теорії стадій розвитку цивілізації М. Маклюєну він сказав: «... суспільство, перебуваючи на сучасному етапі розвитку, перетворюється в «електронне суспільство» або «глобальне село» [3, с. 138] і задає багатовимірне сприйняття світу за допомогою електронних засобів зв'язку. Розробка електронних засобів зв'язку повертається людське мислення до дотекстової епохи, а лінійна послідовність знаків перестає бути основою культури.

Є багато прикладів впровадження діджиталізації в різних сферах суспільного життя. Тому зараз, в сучасному суспільстві, людина повинна бути «приспосована до навчання», що означає бути компетентним у використанні інформаційних технологій та інформації. Основні аспекти діджиталізації: [5]

– швидкість, тобто динамізм пізнавальної діяльності, а не звичайне накопичення знань, яке зараз втратило свою актуальність;

– мотивація, тобто освіта необхідна для досягнення будь-яких цілей, пов'язаних з матеріальним благополуччям або поліпшенням статусу;

– доступність інформації, що спрощує освітній процес;

– міждисциплінарний контент, що вимагає інтеграції знань з різних сфер життя і діяльності людини, а також багатьох професій, що поєднують в собі безліч навичок і напрямків діяльності.